

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ У ПІДРУЧНИКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ ГРАМОТНОСТІ

*Дячок Світлана,
канд. філол. наук, ст. наук. співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Місія МОН України «полягає в розробленні і здійсненні державної політики, що гарантує всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних творчих та фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу...» [3].

Відповідно у Державному стандарті базової середньої освіти серед 10 ключових читацької компетентності не зазначено, проте вказано, що «Наскрізними в усіх ключових компетентностях є такі вміння», які формуються саме на уроках літератури, зокрема «читати з розумінням, що передбачає здатність до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання і усвідомлення прочитаного, розуміння інформації, записаної (переданої) у різний спосіб або відтвореної технічними пристроями, що охоплює, зокрема, вміння виявляти приховану і очевидну інформацію, висловлювати припущення, доводити надійність аргументів, підкріплюючи власні висновки фактами та цитатами з тексту, висловлювати ідеї, пов'язані з розумінням тексту після його аналізу і добору контраргументів; висловлювати власну думку в усній і письмовій формі, тобто словесно передавати власні думки, почуття, переконання, зважаючи на мету та учасників комунікації, обираючи для цього відповідні мовленнєві стратегії» та ін. [1].

Читацька грамотність є універсальною компетентністю, а її високий рівень забезпечує успіх в інших галузях та є основою для формування конкурентноспроможної особистості.

Освітні реформи, що відбуваються в Україні, стосуються оновлення змісту освіти, а разом із цим і модернізації підручників, оскільки навчальна книга відіграє важливу роль в освітньому процесі та є одним із основних засобів передачі знань.

Розвитку предметної читацької і ключових компетентностей учнів сприяє методично організована навчальна діяльність, орієнтирами якої є система компетентнісно орієнтованих запитань і завдань презентованих у підручниках літератури. Адже зрозуміло, що читацька грамотність найпродуктивніше формується саме на уроках літератури. Компетентнісно орієнтовані завдання є доволі складними у написанні і потребують багато часу на виконання учнями, але надзвичайно корисні для отримання високих результатів у читанні.

Промоніторивши наповнення підручників української літератури для 5-9 та 10-11 класів різних авторів саме щодо даного питання, можна зазначити, що більшість завдань є компетентнісно орієнтованими та спрямовані на розвиток умінь школярів застосовувати теоретичні знання у процесі аналізу літературних творів, асоціювати художню дійсність із власною життєдіяльністю, навчитись формулювати оцінні судження щодо концептуальних смислів художніх творів. Компетентнісне навчання передбачає не лише здобуття учнями знань, умінь і навичок із української літератури, а й усвідомлення їх практичного застосування, а відтак значно зростатиме читацька активність та пізнавальний інтерес до предмету. Зокрема, у підручниках «Українська література. 10 клас (рівень стандарту)» і «Українська література. 11 клас (рівень стандарту)» (авторський колектив: А. М. Фасоля, Т. О. Яценко, В. В. Уліщенко та ін.) презентовано продуману та експериментально перевірену систему різнорівневих компетентнісно орієнтованих запитань і завдань, що ґрунтується на дотриманні концептуального положення – активізації інтелектуальної

активність учнів-читачів у процесі самостійного опрацювання текстів навчальної книги. Авторами передбачено, який досвід отримає учень у результаті виконання компетентісно орієнтованих завдань. Підготовку до аналізу художнього твору спрямовано не лише на засвоєння учнями необхідних для його виконання теоретичних знань та вироблення читацьких умінь, а й на самоорганізацію власної дослідницької діяльності: визначення мети, завдань; складання плану; оцінювання досягнень та недоліків; рефлексію й визначення причини невдач, сильних сторін, які сприяли успішному виконанню завдання; внесення необхідних коректив; підбиття підсумків роботи.

Компетентісно орієнтоване завдання за змістом програмового твору Ліни Костенко «Маруся Чурай» доповнить будь-який підручник української літератури для 11 класу.

Прочитай уривок із роману у віршах Ліни Костенко.

От що в нас гарне, так ото садочки.

І ми жили, щоб гіри за всіх, то ні.

Достаток? Був. Як кажуть, дві сорочки –

одна в пранні, а друга на мені.

Бобренки, ті не дуже бідували.

Вони в оренду землю віддавали.

У Кривохатках хатка та нова –

єдина, може, хатка не крива.

Але й жили! Душили копійчину.

У дві душі робили без спочину [2;86].

Із запропонованих варіантів обері способи збагачення родини Бобренків?

А здавали землю в оренду

Б економили

В позичали гроші під відсотки

Г невтомно працювали

Д грабували багатих

Відповідь у рядках *«Вони в оренду землю віддавали», «Душили копійчину. / У дві душі робили до спочину»*. Можна запропонувати дискусію навколо цього запитання і дослідити важливість та пріоритетність людських цінностей, а також актуальну тему оренди землі. Також даний уривок демонструє яскравий приклад використання автором прийому антитези у зображенні фінансового становища двох родин.

Завдання такого типу передбачають такі результати дій:

- знаходити інформацію (отримувати доступ до інформації й знаходити її в тексті, шукати й відбирати текст);
- розуміти (сприймати безпосереднє значення, інтегрувати значення й формувати умовиводи);
- осмислювати й оцінювати (оцінювати якість і достовірність інформації, осмислювати зміст і форму тексту, виявляти й долати суперечності).

Це саме ті наскрізні вміння, які прописані в Державному стандарті базової середньої освіти [1].

Отже, компетентісно орієнтовані запитання і завдання, запропоновані в підручниках української літератури, спрямовані на формування читацької грамотності здобувачів освіти.

Ключові слова: читацька грамотність, підручник літератури, компетентісно орієнтовані завдання.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL : <http://surl.li/kenu>
2. Костенко Л. Маруся Чурай. Історичний роман у віршах. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2018. 224 с.
3. Стратегічний план діяльності МОН України до 2024 року. URL : <http://surl.li/muuu>
4. Українська література (рівень стандарту) : підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти / А. М. Фасоля, Т. О. Яценко, В. В. Уліщенко та ін. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. 240 с.